

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อการดำเนินการสู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จ*

DEVELOPMENT OF A COMMUNITY ENTERPRISE FOR SAEW FABRIC PRODUCTS IN SISAKET PROVINCE TOWARD OPERATIONAL SUCCESS

อุฬารินทร์ ธนัฐกิตติกุล*, ทักษญา สง่าโยธิน

Ularin Thanankittikun*, Taksaya Sangayotin

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Business Administration, Western University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: smart7314.th@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ การดำเนินการสู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ และ 3) เพื่อสร้างรูปแบบการดำเนินการการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ ใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดีเด่นที่ได้รับรางวัลระดับจังหวัด หน่วยงานที่ส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และนักวิชาการเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งหมด 22 คน เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง นำข้อมูลมาวิเคราะห์ผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป ATLAS.ti 25 ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัญหาของวิสาหกิจชุมชน 1) ด้านการผลิต กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประสบปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบตามฤดูกาล ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน และมาตรฐานการผลิตยังไม่สม่ำเสมอ 2) ด้านการตลาด ผลิตภัณฑ์ไม่เพียงพอต่อความต้องการ การกำหนดราคายังไม่มีมาตรฐาน ขาดช่องทางการจำหน่ายออนไลน์ 3) ด้านการเงินและบัญชี ขาดความรู้ด้านการจัดทำบัญชีและแผนธุรกิจ ทำให้เข้าถึงแหล่งทุนได้ยาก 4) ด้านการจัดการองค์กร สมาชิกขาดทักษะความรู้ในการทำบัญชี การผลิต และการบริหารจัดการองค์กร และ 5) ด้านการเครือข่าย ขาดการติดต่อสื่อสารประสานงานระหว่างเครือข่ายองค์กร ข้อค้นพบรูปแบบที่ค้นพบจากผลการวิจัยปัจจัยแห่งความสำเร็จรูปแบบการดำเนินการการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว ได้แก่ 1) การสร้างแบรนด์และเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ 2) การพัฒนาเครือข่ายการตลาดทั้งในและต่างประเทศ 3) การพัฒนาทักษะและการฝึกอบรมในชุมชน 4) การสร้างความร่วมมือกับภาครัฐและภาคเอกชน และ 5) การพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและสังคม

คำสำคัญ: การพัฒนา, วิสาหกิจชุมชน, ผลิตภัณฑ์ผ้าแล้วจังหวัดศรีสะเกษ, ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

Abstract

This study aimed to 1) Study the current problems in the development of the Saew fabric community enterprise in Sisaket Province and the implementation process leading to success, 2) Investigate the success factors in the development of the Saew fabric community enterprise in Sisaket Province, and 3) Develop a model for the operational development of the Saew fabric community enterprise in Sisaket Province. Data were collected through interviews with 22 key informants, including outstanding community enterprise leaders who had received provincial-level awards, representatives from agencies that promote and support community enterprises, and scholars specializing in community enterprise management. Data collection tools included in-depth interviews and focus group discussions using semi-structured interview forms. The collected data were analyzed using the ATLAS.ti 25 software. The research found that, 1) Production: issues with seasonal shortages of raw materials, labor shortages, and inconsistent production standards. 2) Marketing: insufficient product supply to meet demand, lack of standard pricing, and absence of online distribution channels. 3) Finance and Accounting: Members lacked of accounting and business planning which hindered access to funding sources. 4) Organizational Management: members lacked skills and knowledge in accounting, production, and management. and 5) Networking: lack of communication and coordination among organizational networks. The findings revealed a model derived from the research results, identifying the success factors and operational patterns in the development of the Saew fabric community enterprise as follows, 1) Creating a brand and product identity, 2) Developing marketing networks both domestically and internationally, 3) Enhancing skills and providing training within the community, 4) Establishing collaboration with public and private sectors, and 5) Pursuing sustainable development with consideration for environmental and social impacts.

Keywords: Development, Community Enterprise, Products with Saew Pattern Sisaket Province, Success Factors

บทนำ

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคการผลิตและหัตถกรรมพื้นบ้านซึ่งสามารถสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างลึกซึ้ง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีบทบาทสำคัญในการสร้างงาน สร้างรายได้ ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และส่งเสริมการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนในระดับชุมชน อีกทั้งยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม รวมถึงเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายข้อที่ 1 การขจัดความยากจน ข้อที่ 8 การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ และ

ข้อที่ 11 เมืองและถิ่นฐานมนุษย์ที่ยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์พื้นถิ่นมีมูลค่าเพิ่ม สร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ พร้อมทั้งอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม เช่นเดียวกับผ้าทอพื้นเมืองที่ไม่เพียงเป็นเพียงสินค้าหัตถกรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดภูมิปัญญา วิถีชีวิต และความภาคภูมิใจของชุมชนผ่านลวดลาย สี สัน และเทคนิคการผลิตที่เป็นเอกลักษณ์ การยกระดับผ้าทอจึงต้องอาศัยการจัดการองค์ความรู้ทั้งในมิติการออกแบบ การผลิต การตลาด และการจัดการกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตไหมไทยและนับว่าเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีคุณภาพและชื่อเสียงมาก แห่งหนึ่งของโลก ผ้าไหมและผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทยเป็นที่นิยมของผู้บริโภคในตลาดทั่วโลกและมีแนวโน้ม จะนิยมเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผ้าไหมของไทยมีการผลิตทั้งแบบงานฝีมือทอด้วยมือ และแบบที่ทอ ด้วยเครื่องจักร แบบผ้าไหมที่ทอ ด้วยมือจะเป็นผ้าค่อนข้างหนาแต่มีความละเอียดอ่อน สวยงาม ประณีต โดยเฉพาะผ้าไหมที่ใช้เส้นพุ่ง สาวด้วยมือ จะมีลักษณะเป็นปุ่มปม มีความแวววาวในตัวเอง มีลวดลายและสีสันทสวยงามเป็นพิเศษในด้านความงดงามของลวดลาย สี สัน และฝีมือการทอของคนไทยที่มีความประณีต เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งทำให้ผ้าไหมของไทยนั้นแตกต่างจากประเทศอื่น ประเทศไทยจึงสามารถครองตลาดต่างประเทศสำหรับผ้าประเภทนี้ได้ ซึ่งล้วนแต่เป็นการได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษจากอดีตจนถึงปัจจุบัน จึงทำให้ผ้าไหมไทยนั้นเป็นที่นิยมของลูกค้าทั่วโลก โดยเฉพาะในตลาดหลัก เช่น ประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกาและตลาดรองลงมา เช่น เกาหลีใต้ สิงคโปร์ ออสเตรเลีย ฮองกง จีน และไต้หวัน (บุษบา หินเฑาะว์ และคณะ, 2566)

จังหวัดศรีสะเกษเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีความโดดเด่นด้านการผลิตผ้าทอมือ โดยเฉพาะ “ผ้าแส่ว” ซึ่งเป็นผ้าทอที่สืบทอดจากกลุ่มชาติพันธุ์ในท้องถิ่น เช่น ลาว เขมร กูย และเยอ ลวดลายของผ้าแส่วสะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ลายขมดแดง ลายตีนตะขาบ ลายคล่องโซ่ และลายประยุกต์อื่น ๆ ปัจจุบันมีการพัฒนาต่อยอดผ้าแส่วเพื่อเพิ่มมูลค่าและตอบสนองตลาดทั้งในเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยว และสินค้า OTOP โดยการส่งเสริมจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ, 2566) วิสาหกิจชุมชนทอผ้าแส่วในจังหวัดศรีสะเกษ มีทั้งหมด 210 กลุ่ม จากการสำรวจกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าแส่วศรีสะเกษ ได้คัดเลือกกลุ่มผู้ประกอบการหรือตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าแส่ว ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นวิสาหกิจชุมชนดีเด่นโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดศรีสะเกษมาร่วม และสังเกตการณ์การร่วมรับฟัง ปัญหา โอกาส อุปสรรค ของกลุ่ม ประกอบด้วย ปัญหาด้านการผลิต ปัญหาด้านการตลาด ปัญหากำหนดการเงินบัญชี ปัญหาเทคโนโลยี และปัญหาบุคลากร ศักยภาพด้านการจัดการการเปลี่ยนแปลงวิสาหกิจชุมชน และสรุปผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัดที่จะได้รับการผลักดันและเติมเต็มส่วนที่ขาดหายและเป็นความต้องการของกลุ่มฯ ให้สอดคล้องกับเป้าหมายการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ฯ ผ่านกลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพผู้ผลิต ผู้ประกอบการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาดและความสามารถในการแข่งขัน และเพื่อนำข้อมูลไปพิจารณาปรับใช้ให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดของยุทธศาสตร์จังหวัดในด้านการพัฒนาเรื่องผ้าทอมือจังหวัดศรีสะเกษให้มีมาตรฐานและประสิทธิภาพสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดศรีสะเกษได้มีการขับเคลื่อนโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์มาอย่างต่อเนื่องโดยมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์นำนวัตกรรมเสริมบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน ส่งเสริมให้มีการนำเอาอัตลักษณ์จังหวัดมาต่อยอดสร้างมูลค่า ต่อยอดอาชีพ จากการศึกษาสภาพการณ์ พบว่า วิสาหกิจ

ชุมชนผ้าแล้วศรีสะเกษ จำนวน 6 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มบ้านทุ่งไชย ตำบล ทุ่งไชย อำเภอกุทุมพรพิสัย 2) กลุ่มแล้วเสื่อ บ้านโนนเค็ง ตำบลหนองไฮ อำเภอกุทุมพรพิสัย 3) กลุ่มสตรีปักแซวเสื่อตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน 4) กลุ่มปักแล้วผ้าบ้านตรอย ตำบลหนองฉลอง อำเภอขุขันธ์ 5) กลุ่มบ้านศรีสระจันทร์ ตำบลสะเดาใหญ่ อำเภอขุขันธ์ และ 6) กลุ่มแล้วเสื่อตำบลโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า มีปัจจัยแห่งความสำเร็จในด้านผู้นำ มีภาวะผู้นำ สร้างความสามัคคีในกลุ่มมีระบบการบริหารจัดการที่ดีและการบริหารเงินทุนรับการสนับสนุนจากภาครัฐจึงเป็นที่มาการศึกษา 6 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าแล้ว ศรีสะเกษ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อการดำเนินการสู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จ อย่างไรก็ตาม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าแล้วในจังหวัดศรีสะเกษยังเผชิญกับข้อจำกัดหลายด้าน อาทิ ขาดมาตรฐานในการผลิต การตัดเย็บไม่สม่ำเสมอ ขาดความต่อเนื่องในการผลิต ขาดทักษะด้านการบริหารจัดการ การตลาด และการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการแข่งขันในตลาดปัจจุบัน แม้ว่าหลายกลุ่มจะได้รับรางวัลและมีความโดดเด่นด้านอัตลักษณ์ แต่ก็ยังขาดการยกระดับผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ, 2566)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อการดำเนินการสู่ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่ม และยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งในระดับชุมชน ภูมิภาค และระดับสากลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อสร้างรูปแบบการดำเนินการเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ สู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนหลัก ประกอบด้วย ขั้นตอนแรก ลงพื้นที่สำรวจสภาพแวดล้อมทั่วไปของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยจึงกำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 6 ท่าน คัดเลือกจากกลุ่มที่ได้รับการยอมรับในชุมชน และมีบทบาทในการบริหารจัดการกลุ่มอย่างต่อเนื่อง กลุ่มที่ 2 หน่วยงานที่ให้การส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ คัดเลือกจากหน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่น เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด/อำเภอ จำนวน 13 ท่าน กลุ่มที่ 3 นักวิชาการเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน 3 ท่าน ซึ่งมีผลงานวิชาการหรืองานวิจัยเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนและวิสาหกิจชุมชนโดยตรง รวมทั้งหมด 22 คน โดยเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ทำการสังเคราะห์ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้ง 3 กลุ่ม แล้วจึง

นำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ขั้นตอนที่สอง การจัดประชุมกลุ่มเพื่อยืนยันผลโดยการใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดคัดเลือกโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากคุณสมบัติและความเชี่ยวชาญของผู้ให้ข้อมูลที่สามารถให้ข้อมูลได้อย่างลึกซึ้งและหลากหลาย ครอบคลุมทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ปฏิบัติจริง หน่วยสนับสนุน และนักวิชาการ

2. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพนี้ใช้วิธีการเข้าถึงความรู้ความจริงด้วยระเบียบวิธีวิจัยปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Research) ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดีเด่นที่ได้รับรางวัลระดับจังหวัดและหน่วยงานที่ให้การส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากกลุ่มตัวอย่างเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในข้อ 1

ขั้นตอนที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นการจัดการสนทนากลุ่มโดยการนำผลการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อยืนยันผลการวิจัยที่ได้และได้ข้อสรุปในการนำเสนอแนวทางการการสนทนากลุ่ม

3. เครื่องมือในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกชุดเดียวกัน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 สัมภาษณ์ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้วจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 6 กลุ่ม เพื่อสะท้อนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในวิสาหกิจชุมชน

กลุ่มที่ 2 สัมภาษณ์ข้าราชการ นักวิชาการและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการส่งเสริมพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษและภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อเป็นการแสดงความคิดเห็นจากคนนอกสู่คนในพื้นที่ (Outside-In)

กลุ่มที่ 3 นักวิชาการเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 สนทนากลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสนทนากลุ่ม จำนวน 12 ท่าน จำแนกผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ตัวแทนวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ 2 คน ตัวแทนวัฒนธรรมอำเภอ 3 คน ตัวแทนจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด 3 คน ตัวแทนศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมจังหวัดศรีสะเกษ 2 คน ตัวแทนจากธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย 1 คน และ นักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน 1 คน

4. ความน่าเชื่อถือของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อช่วยลดความคลาดเคลื่อนของผลการวิจัยที่จะเกิดขึ้นในวิจัย ดังนี้

4.1 ความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยได้นำคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ในการพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจะพิจารณาเกี่ยวกับ ความสอดคล้องกับประเด็นคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยมีความชัดเจนไม่กำกวมหรือซ้ำซ้อนแต่ละคำถามจะต้องมีค่า IOC ไม่ต่ำกว่า 0.5 (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1997) ค่าที่ได้อยู่ที่ 0.872

4.2 ผู้วิจัยนำคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์เสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย ในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น เพื่อพิจารณาว่าคำถามที่ใช้ไม่ขัดต่อหลักจริยธรรมของการวิจัยหรือถ้ามีคำถามใด ไม่เหมาะสมผู้วิจัยจะทำการแก้ไขตามที่คณะกรรมการจริยธรรมฯ แนะนำก่อนการนำคำถามไปใช้ในการเก็บข้อมูล โดยผ่านการรับรอง เอกสารรับรองเลขที่ WTU 2567 - 0124

4.3 ผู้วิจัยมีการยืนยันผลการวิจัย (Conformability) โดยผู้วิจัยจะเก็บเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยไว้เพื่อทำการตรวจสอบ ได้แก่ เทปบันทึกเสียงและผลการถอดเทป ซึ่งหลังจากการสัมภาษณ์ทุกครั้ง ผู้วิจัยจะมาฟังกันบันทึกเสียงซ้ำเพื่อตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลถ้ามีข้อมูลส่วนใดขาดตกบกพร่องหรือยังไม่มีความชัดเจนผู้วิจัยจะติดต่อสอบถามเพิ่มเติม

4.4 ทำการสรุปข้อมูลและทำรายงานสรุปผลวิจัยที่ได้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 6 ท่าน กลุ่มที่ 2 หน่วยงานที่ให้การส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 13 ท่าน กลุ่มที่ 3 นักวิชาการเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน 3 ท่าน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 2 ลักษณะ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

5.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 6 ท่าน กลุ่มที่ 2 หน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จำนวน 13 ท่าน กลุ่มที่ 3 นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน จำนวน 3 ท่าน การสัมภาษณ์มุ่งเน้นเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค แนวทางการพัฒนา และปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว

5.2 การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์และจัดสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูล จำนวน 12 ท่าน ซึ่งเป็นตัวแทนจากทั้ง 3 กลุ่มดังกล่าว เพื่อใช้เป็นกระบวนการยืนยันผลการวิจัย และร่วมกันสังเคราะห์แนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ใช้วิเคราะห์ผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป ATLAS.ti 25 และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

6.1 การถอดความจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการถอดเสียงการสัมภาษณ์และตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล

6.2 การจัดหมวดหมู่ข้อมูล จัดกลุ่มเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ตามประเด็นคำถามการวิจัย เช่น ปัญหาการดำเนินงาน ปัจจัยแห่งความสำเร็จ และแนวทางการพัฒนา

6.3 การตีความข้อมูล วิเคราะห์ความหมายของข้อมูลโดยอ้างอิงตามแนวคิดการวิจัยเพื่อให้เข้าใจถึงประสบการณ์ ความเชื่อ และความหมายที่ผู้ให้ข้อมูลมีต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

6.4 การยืนยันผลการวิเคราะห์ นำผลการวิเคราะห์ที่ได้เข้าสู่กระบวนการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันตรวจสอบ ยืนยัน หรือเสนอแนะเพิ่มเติม

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัญหาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ สรุปภาพรวมจากการสัมภาษณ์สภาพปัญหา แนวทางแก้ไขปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนำไปใช้ในการดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 22 คน โดย แบ่งตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ประกอบการหรือตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าแล้วที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นวิสาหกิจชุมชนดีเด่นโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 6 ท่าน กลุ่มที่ 2 หน่วยงานที่ให้การส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 13 ท่าน กลุ่มที่ 3 นักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน จำนวน 3 ท่าน ซึ่งผลการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) ด้านการผลิต พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประสบปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบในบางฤดูกาล นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการขาดแคลนแรงงานในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว และมาตรฐานการผลิตยังไม่คงที่ ส่งผลให้คุณภาพสินค้าไม่สม่ำเสมอ 2) ด้านการตลาด พบว่า ผลิตภัณฑ์ไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด การกำหนดราคายังไม่มีมาตรฐาน ขาดช่องทางการจำหน่ายออนไลน์เนื่องจากขาดความรู้ด้านการตลาดดิจิทัล อีกทั้งยังไม่ได้รับการส่งเสริมการขายจากภาครัฐอย่างเพียงพอ 3) ด้านการเงินและบัญชี พบว่า กลุ่มไม่สามารถเข้าแหล่งเงินทุนได้ เนื่องจากขาดความรู้และความพร้อมทางด้านการจัดทำบัญชีและแผนธุรกิจ 4) ด้านการจัดการองค์กร พบว่า สมาชิกขาดทักษะความรู้ในการทำบัญชี การผลิต และการบริหารจัดการองค์กร รวมถึงขาดทักษะด้านการบริหารความเสี่ยง และ 5) ด้านการเครือข่าย พบว่า ขาดการติดต่อสื่อสารประสานงานระหว่างเครือข่ายองค์กร ดังข้อมูลในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัญหาของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ประกอบการหรือตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าแล้ว

ปัญหาของวิสาหกิจชุมชน	กลุ่มผู้ประกอบการหรือตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าแล้ว						รวม
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4	กลุ่มที่ 5	กลุ่มที่ 6	
ปัญหาด้านการผลิต							
วัตถุดิบหายาก				✓	✓		2
ขาดแคลนแรงงาน	✓		✓			✓	3
ขาดมาตรฐานและคุณภาพ		✓					1
ปัญหาด้านการตลาด							
ผลิตภัณฑ์ไม่เพียงพอ	✓			✓		✓	3
ราคาไม่ได้มาตรฐาน		✓					1
ขาดช่องทางการจำหน่ายออนไลน์			✓				1
ขาดการได้รับการสนับสนุน					✓		1
ปัญหาด้านการเงินและบัญชี							
ขาดความรู้ทางการเงินและจัดทำบัญชี	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6

ตารางที่ 1 ปัญหาของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ประกอบการหรือตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าแล้ว (ต่อ)

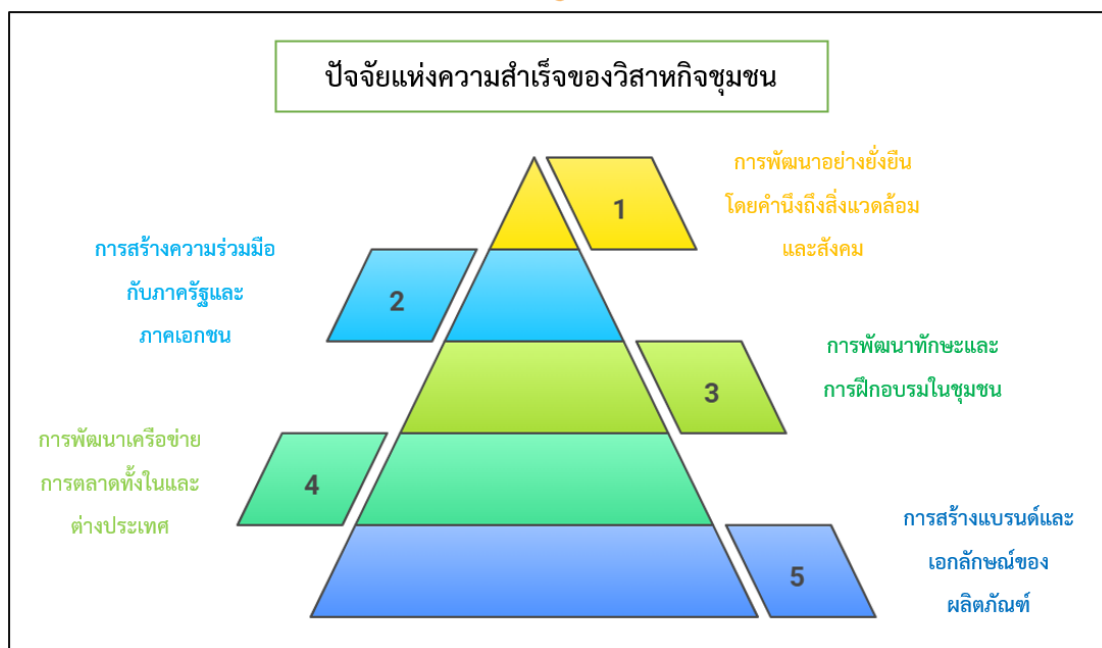
ปัญหาของวิสาหกิจชุมชน	กลุ่มผู้ประกอบการหรือตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าแล้ว						รวม
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4	กลุ่มที่ 5	กลุ่มที่ 6	
ปัญหาด้านการจัดการองค์กร							
ขาดทักษะความรู้ในการทำบัญชี		✓			✓		2
ขาดทักษะการผลิต	✓			✓			2
ขาดทักษะการบริหารจัดการองค์กร			✓				1
ขาดทักษะการบริหารความเสี่ยง						✓	1
ปัญหาด้านการเครือข่าย							
ขาดการติดต่อสื่อสารประสานงานระหว่างเครือข่ายองค์กร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6

จากการวิเคราะห์ในตารางสามารถสรุปได้ว่า 1) ด้านการผลิต พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประสบปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบในบางฤดูกาล นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการขาดแคลนแรงงานในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว และมาตรฐานการผลิตยังไม่คงที่ ส่งผลให้คุณภาพสินค้าไม่สม่ำเสมอ 2) ด้านการตลาด พบว่า ผลิตภัณฑ์ไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด การกำหนดราคายังไม่มีมาตรฐาน ขาดช่องทางการจำหน่ายออนไลน์เนื่องจากขาดความรู้ด้านการตลาดดิจิทัล อีกทั้งยังไม่ได้รับการส่งเสริมการขายจากภาครัฐอย่างเพียงพอ 3) ด้านการเงินและบัญชี พบว่า กลุ่มไม่สามารถเข้าแหล่งเงินทุนได้ เนื่องจากขาดความรู้และความพร้อมทางด้านการจัดทำบัญชีและแผนธุรกิจ 4) ด้านการจัดการองค์กร พบว่า สมาชิกขาดทักษะความรู้ในการทำบัญชี การผลิต และการบริหารจัดการองค์กร รวมถึงขาดทักษะด้านการบริหารความเสี่ยง และ 5) ด้านการเครือข่าย พบว่า ขาดการติดต่อสื่อสารประสานงานระหว่างเครือข่ายองค์กร

2. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนำไปใช้ในการดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า 1) ด้านผลิตภัณฑ์ ต้องมีคุณภาพสวยงามตรงตามความต้องการของผู้บริโภค พบว่า สามารถนำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว ผ้าทอเบญจศรี ผลิตภัณฑ์แปรรูป เช่น เย็บกระเป๋า และเสื้อชุดสำเร็จรูป 2) ด้านทักษะความสามารถในการผลิตรวมถึงนวัตกรรมการผลิตและการพัฒนาของกลุ่มวิสาหกิจ พบว่า พัฒนาทักษะกลุ่มผู้ผลิต ผู้ประกอบการ โดยอบรมให้มีความรู้ ทักษะ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการเงินและบัญชี และด้านการจัดการองค์กร อีกทั้งพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านการแปรรูปหรือพัฒนาด้านเส้นใยให้มีประสิทธิภาพ 3) ด้านความพร้อมของอุปกรณ์และเครื่องมือ พบว่า จัดทำโครงการสนับสนุนของงบประมาณ เพื่อจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือให้กลุ่มวิสาหกิจรุ่นต่อไป สามารถนำมาต่อยอดได้ 4) ด้านผู้นำ ของกลุ่มวิสาหกิจ พบว่า ผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีความคิดสร้างสรรค์ให้ความร่วมมือทั้งองค์กรภายในและภายนอก 5) ด้านความสามัคคีในกลุ่มและการมีส่วนร่วมและความผูกพัน พบว่า มีการฝึกอบรม มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ร่วมกัน และมีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ร่วมกัน 6) ด้านเงินทุน พบว่า ระดมเงินทุกจากสมาชิก และขอรับการสนับสนุนของงบประมาณจากภาครัฐและเอกชน 7) ด้านภาครัฐ ให้การสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจ พบว่า ตามนโยบายของรัฐบาล และแผนการพัฒนาจังหวัด 8) ด้านภาวะผู้นำด้านความรู้ ความสามารถ พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนำหลักวิชาการมาใช้ในการบริหารจัดการกำหนดแผนงานและ

วางแผนทางดำเนินงานร่วมกัน โดยมีการประชุมกลุ่มสมาชิกเป็นประจำทุกเดือนเพื่อรับฟังปัญหาและหาแนวทางแก้ไข ช่วยให้กลุ่มสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์และขยายตลาดได้อย่างเป็นระบบ 9) ด้านระบบการบริหารจัดการที่ดี พบว่า การบริหารจัดการกลุ่มเป็นไปอย่างเป็นระบบโดยมีการกำหนดโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับสมาชิกแต่ละคนตามความสามารถและความถนัด 10) ด้านการตลาด มีตลาดที่แน่นอนรองรับผลิตภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจ พบว่า กลุ่มมีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ที่ค่อนข้างแน่นอน โดยประสานงานกับตลาดกลาง เช่น ตลาดชุมชน ตลาดเกษตรกร และมีการส่งสินค้าให้กับร้านค้าปลีกและผู้ค้าส่ง นอกจากนี้ เรายังใช้ช่องทางออนไลน์ ในการเพิ่มโอกาสทางการตลาด ซึ่งช่วยขยายฐานลูกค้าและเพิ่มยอดขายให้กับกลุ่ม 11) ด้านบัญชี การทำบัญชี รายรับ - รายจ่ายด้วยความโปร่งใสของกลุ่มวิสาหกิจ พบว่า กลุ่มมีการบริหารจัดการด้านบัญชีอย่างโปร่งใส โดยมีการอบรมให้ความรู้กับสมาชิกเกี่ยวกับการทำบัญชี มีระบบบันทึกข้อมูลทางการเงินที่เป็นมาตรฐาน มีคณะกรรมการตรวจสอบบัญชีอย่างสม่ำเสมอ และมีการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินแก่สมาชิก 12) ด้านระบบสื่อสารของกลุ่มวิสาหกิจ พบว่า กลุ่มใช้การสื่อสารที่หลากหลายรูปแบบเพื่อให้สมาชิกได้รับข้อมูลอย่างทั่วถึง ใช้สำหรับการแจ้งข่าวสาร พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการประชุมกลุ่ม มีการจัดประชุมเป็นระยะ ๆ 13) ด้านการสนับสนุนจากภายนอก มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน (การสร้างเครือข่าย) ของกลุ่มวิสาหกิจ พบว่า กลุ่มได้รับการสนับสนุนจากภายนอก โดยเฉพาะจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชนเข้ามาให้ความช่วยเหลือในด้านการฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่ม การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ และการทำตลาดออนไลน์ 14) ด้านการใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มวิสาหกิจ พบว่า กลุ่มมีการบริหารจัดการทรัพยากรและงบประมาณอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการใช้ทรัพยากรภายในให้เกิดประโยชน์สูงสุด สมาชิกในกลุ่มมีการร่วมกันวางแผนและกำหนดแนวทางการใช้เงินทุนอย่างมีประสิทธิภาพ และ 15) ด้านการปฏิบัติและข้อบังคับสิ่งแวดล้อมของกลุ่มวิสาหกิจ พบว่า กลุ่มให้ความสำคัญกับการรักษาสิ่งแวดล้อมในทุกกระบวนการผลิต โดยมีมาตรการเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การลดของเสียจากกระบวนการผลิต โดยนำวัสดุที่เหลือใช้กลับมาใช้ใหม่ให้มากที่สุด การใช้วัตถุดิบที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การจัดการของเสียอย่างถูกต้อง และการรณรงค์ให้สมาชิกตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผ่านการจัดอบรมและส่งเสริมให้ใช้พลังงานสะอาด

3. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อสร้างรูปแบบการดำเนินการการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแสบ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อการดำเนินการสู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จ จากการศึกษาปัญหาและศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแสบ จังหวัดศรีสะเกษ ทางผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์เป็นรูปแบบการดำเนินการการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแสบจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อการดำเนินการสู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ดังข้อมูลในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ปัจจัยแห่งความสำเร็จรูปแบบการดำเนินการการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ

จากแผนภาพสรุปได้ว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ มี 5 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเน้นการใช้วัตถุดิบที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและลดของเสียจากการผลิต พร้อมส่งเสริมการอนุรักษ์ผ่านการอบรมและใช้พลังงานสะอาด 2) การสร้างความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน เพื่อสนับสนุนเงินทุน การบริหารจัดการ และการตลาด แม้ยังต้องการการช่วยเหลือเพิ่มในด้านเครือข่ายการค้า 3) การพัฒนาทักษะสมาชิกผ่านการอบรมในด้านต่าง ๆ เช่น การผลิต การตลาด และการจัดการ พร้อมใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมและโปร่งใส 4) การพัฒนาเครือข่ายตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ ด้วยการขายผ่านตลาดชุมชนและแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อขยายลูกค้า และ 5) การสร้างแบรนด์และเอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์จากผ้าทอท้องถิ่นที่มีคุณภาพและสะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งหมดนี้ขับเคลื่อนด้วยภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ความสามัคคี และระบบบริหารจัดการที่เข้มแข็ง

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัญหาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ การดำเนินการสู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จ พบว่า 1) ปัญหาสำคัญด้านการผลิต ได้แก่ การขาดแคลนวัตถุดิบในบางฤดูกาล แรงงานไม่เพียงพอโดยเฉพาะในฤดูเก็บเกี่ยว รวมถึงการขาดมาตรฐานการผลิตที่สม่ำเสมอ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพสินค้าอย่างมีนัยสำคัญ กระบวนการผลิตผ้าแล้วมีขั้นตอนที่ซับซ้อนตั้งแต่การทอ ย้อม ตาก และการปักเสื้อ ซึ่งต้องใช้แรงงานที่มีทักษะสูงและใช้เวลานาน หากขาดการวางแผนจัดการที่มีประสิทธิภาพจะทำให้เกิดปัญหาด้านต้นทุนการผลิตสูงและลดความสามารถในการแข่งขัน (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ, 2567ก); (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์, 2566) 2) ด้านการตลาด พบว่า ผลิตภัณฑ์ไม่เพียงพอต่อความ

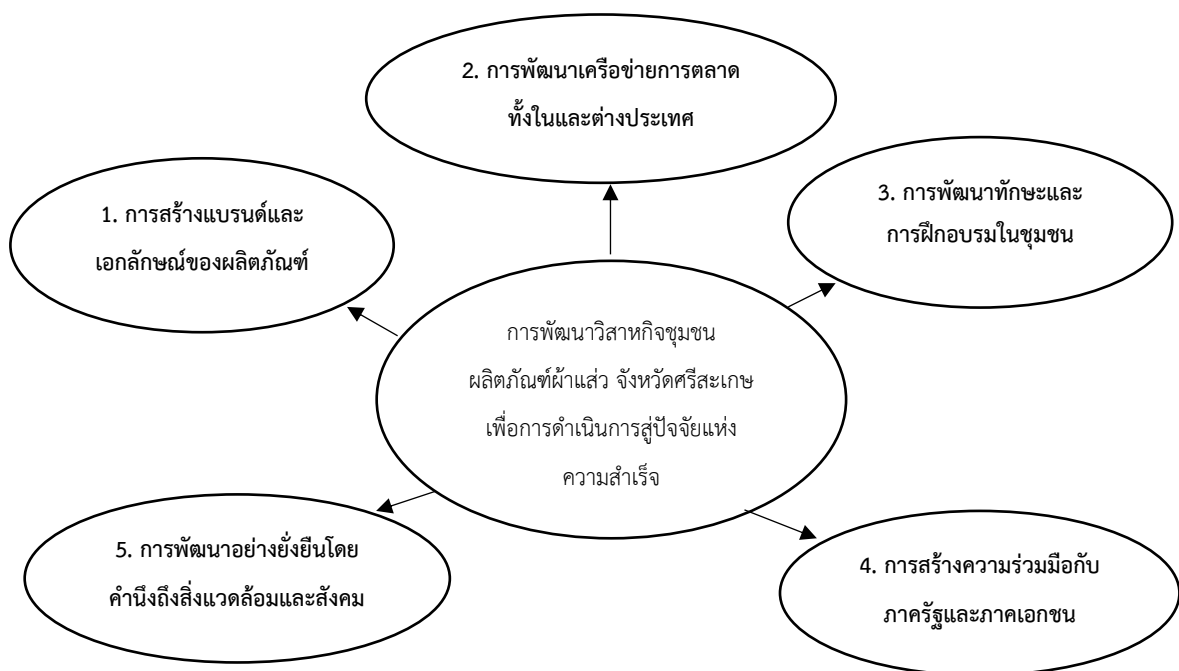
ต้องการของตลาด การตั้งราคายังไม่มีมาตรฐาน และยังขาดช่องทางการจำหน่ายออนไลน์เนื่องจากสมาชิกกลุ่มขาดความรู้ด้านการตลาดดิจิทัล อีกทั้งยังไม่ได้รับการส่งเสริมด้านการขายจากภาครัฐอย่างเพียงพอ ผลลัพธ์ของวิสาหกิจชุมชนขาดอัตลักษณ์ที่ชัดเจน ไม่สามารถสื่อสารคุณค่าของสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ไม่สามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการรายใหญ่ที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่าและช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลายกว่า (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์, 2566) ใน 3) ด้านการเงินและบัญชี กลุ่มไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ เนื่องจากขาดทักษะด้านการจัดทำบัญชีและการวางแผนธุรกิจอย่างเป็นระบบ ทำให้ไม่สามารถบริหารจัดการต้นทุน กำไร และกระแสเงินสดได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังพลาดโอกาสในการเข้าร่วมโครงการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน อีกทั้ง ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ ซึ่งส่งผลต่อการผลิตสินค้าให้เพียงพอกับความต้องการของตลาด (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์, 2566) 4) ด้านการจัดการองค์กร พบว่า สมาชิกขาดทักษะด้านการบริหารจัดการองค์กรรวม ขาดความรู้เกี่ยวกับการผลิต การทำบัญชี และการบริหารความเสี่ยง อีกทั้งยังขาดการสื่อสารและเป้าหมายร่วมกันภายในกลุ่ม ทำให้ไม่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งและลดศักยภาพในการเติบโตขององค์กรในระยะยาว (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์, 2566) และ 5) ด้านการสร้างเครือข่าย พบว่า วิสาหกิจชุมชนยังขาดการประสานงานและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และวิสาหกิจชุมชนอื่น ส่งผลให้ขาดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ขาดข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น และขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากโครงการของรัฐ ซึ่งมักมีระยะเวลาดำเนินงานที่จำกัด ไม่สามารถตอบสนองความต้องการเฉพาะของแต่ละชุมชนได้อย่างแท้จริง (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์, 2566)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าเสว จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า มีปัจจัยหลายด้านที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีคุณภาพ สวยงาม และตรงตามความต้องการของผู้บริโภค เช่น ผ้าเสว ผ้าทอเบญจศรี เสื้อผ้าสำเร็จรูปและกระเป๋า โดยมีการใช้ลวดลายดั้งเดิมร่วมกับลวดลายประยุกต์ ซึ่งสะท้อนถึงอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ, 2567); (บุญทริกา สุคนธสิงห์, 2557) ด้านทักษะความสามารถในการผลิต กลุ่มมีการอบรมเพิ่มพูนทักษะในด้านต่าง ๆ ทั้งการผลิต การตลาด การเงินและการบริหารจัดการองค์กร รวมถึงการพัฒนานวัตกรรมและบรรจุภัณฑ์ใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ (ทักษญา สง่าโยธิน, 2560) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อริญญา อุดลย์เดช และคณะ พบว่า มีตลาดที่แน่นอนสามารถประกันราคาผลผลิตได้ เกิดจากกลุ่มทำการตลาดโดยการประชาสัมพันธ์และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับองค์กรต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง (อริญญา อุดลย์เดช และพรรณนา ไวกุล, 2558) ด้านอุปกรณ์และเครื่องมือ กลุ่มได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อเครื่องจักรและอุปกรณ์การผลิตที่ทันสมัย ส่งผลให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตได้มากขึ้น (เกียรติพงษ์ อุดมธีระ, 2561); (บุญทริกา สุคนธสิงห์, 2557) ด้านผู้นำ กลุ่มมีผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ รับผิดชอบ เสียสละ และมีวิสัยทัศน์สามารถประสานงานกับภายในและภายนอกได้เป็นอย่างดี ส่งผลต่อความมั่นใจของสมาชิกและความเชื่อถือน้ององค์กร (สุเทพ พันประสิทธิ์, 2559) ความสามัคคีในกลุ่มและการมีส่วนร่วมของสมาชิกเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ โดยมีการฝึกอบรมและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ ความผูกพัน และการทำงานอย่างเป็นระบบ (เกียรติพงษ์ อุดมธีระ, 2561); (อริญญา อุดลย์เดช และพรรณนา ไวกุล, 2558); (บพิตร ปริบุญณากร, 2558) ด้านเงินทุน

กลุ่มมีการระดมทุนจากสมาชิกและขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ทำให้การดำเนินกิจการเป็นไปอย่างต่อเนื่อง (เกียรติพงษ์ อุดมธีระ, 2561); (ปุนทริกา สุนทรสิงห์, 2557) นอกจากนี้ ภาครัฐยังให้การสนับสนุนตามแผนพัฒนาจังหวัดในด้านการตลาด การจัดอบรม และการจัดหาทรัพยากรต่าง ๆ กลุ่มมีภาวะผู้นำที่นำหลักวิชาการมาใช้ในการวางแผนการดำเนินงานร่วมกันอย่างมีระบบ สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และสามารถขยายตลาดได้อย่างเป็นรูปธรรม (อริญญา อุดุลย์เดช และพรณา ไวกุล, 2558) ส่วนระบบการบริหารจัดการของกลุ่มมีความชัดเจนในโครงสร้าง มีการแบ่งหน้าที่ตามความสามารถ และติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (เกียรติพงษ์ อุดมธีระ, 2561); (สุเทพ พันประสิทธิ์, 2559); (บพิตร ปริบุญณากร, 2558) ในด้านการตลาด กลุ่มมีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ที่แน่นอน ทั้งในรูปแบบออฟไลน์และออนไลน์ โดยใช้แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียเพื่อขยายฐานลูกค้าและเพิ่มยอดขาย กลุ่มยังมีการบริหารจัดการด้านบัญชีอย่างโปร่งใส โดยมีระบบบันทึกบัญชีมาตรฐาน และเปิดเผยข้อมูลทางการเงินแก่สมาชิก (อริญญา อุดุลย์เดช และพรณา ไวกุล, 2558) ด้านการสื่อสาร กลุ่มใช้ช่องทางหลากหลายในการแจ้งข่าวสาร และมีการประชุมสม่ำเสมอเพื่อรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก (สุเทพ พันประสิทธิ์, 2559); (บพิตร ปริบุญณากร, 2558) แม้จะได้รับการสนับสนุนจากภายนอก เช่น การฝึกอบรมและการให้ความรู้ แต่กลุ่มยังต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติมในด้านเครือข่ายการค้าและตลาดดิจิทัล กลุ่มยังมีการใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า เพื่อลดต้นทุนและส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น และกลุ่มให้ความสำคัญกับการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยมีการบริหารจัดการของเสีย และใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงรณรงค์ให้สมาชิกตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อดำเนินการสู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

จากแผนภาพเกิดองค์ความรู้ใหม่จากการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ ได้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จของชุมชน โดยประกอบด้วย แนวทางสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) การสร้างแบรนด์และเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นการยกระดับสินค้าให้มีความโดดเด่นและน่าจดจำ เพิ่มมูลค่าและสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่น 2) การพัฒนาเครือข่ายการตลาดทั้งในและต่างประเทศ เพื่อขยายช่องทางการจัดจำหน่าย เพิ่มโอกาสในการแข่งขันในตลาดที่กว้างขึ้น และสร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง 3) การพัฒนาทักษะและการฝึกอบรมในชุมชน เป็นการเสริมสร้างศักยภาพให้แก่สมาชิกในชุมชน ทั้งด้านการผลิต การจัดการ และการตลาด เพื่อให้สามารถดำเนินกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) การสร้างความร่วมมือกับภาครัฐและภาคเอกชน ช่วยให้ชุมชนสามารถเข้าถึงแหล่งทุน เทคโนโลยี และความรู้ใหม่ ๆ อีกทั้งยังเพิ่มโอกาสในการพัฒนาอย่างมีระบบ และ 5) การพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและสังคม เน้นการดำเนินกิจกรรมที่เป็นมิตรกับธรรมชาติ ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และสร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่เหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่สามารถนำไปใช้ในการยกระดับวิสาหกิจชุมชนให้เติบโตอย่างมั่นคง และยั่งยืนในบริบทของโลกยุคใหม่

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประสบปัญหาหลายด้าน ได้แก่ 1) ด้านการผลิต ขาดแคลนวัตถุดิบตามฤดูกาล แรงงานไม่เพียงพอ ในบางช่วง และมาตรฐานการผลิตไม่สม่ำเสมอ 2) ด้านการตลาด ผลิตภัณฑ์ไม่เพียงพอต่อความต้องการตลาด ไม่มีมาตรฐานราคาชัดเจน ขาดความรู้ด้านการตลาดดิจิทัล 3) ด้านการเงินและบัญชี ขาดความรู้ด้านการทำบัญชีและแผนธุรกิจ ส่งผลต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุน 4) ด้านการจัดการองค์กร สมาชิกขาดทักษะในการบริหารจัดการองค์กร และความรู้ด้านต่าง ๆ และ 5) ด้านเครือข่าย ขาดการประสานงานและการสื่อสารกับเครือข่ายภายนอก ในส่วน ปัจจัยความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจ ประกอบด้วย 1) การมีผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค 2) การพัฒนาทักษะด้านการผลิต การตลาด การจัดการ และนวัตกรรม 3) ความพร้อมด้านอุปกรณ์และเครื่องมือ จากงบประมาณสนับสนุน 4) ผู้นำที่มีความสามารถ มีวิสัยทัศน์ และรับผิดชอบ 5) ความสามัคคี การมีส่วนร่วม และความผูกพันของสมาชิก 6) การระดมทุนจากสมาชิกและการสนับสนุนจากภาครัฐ 7) การได้รับการสนับสนุนจากนโยบายภาครัฐและแผนพัฒนาจังหวัด 8) ภาวะผู้นำที่ใช้หลักวิชาการ วางแผนและระดมความคิดเห็นในกลุ่ม 9) ระบบการบริหารจัดการที่เป็นระบบและแบ่งหน้าที่ชัดเจน 10) ตลาดรองรับที่แน่นอน ทั้งแบบออฟไลน์และออนไลน์ 11) การทำบัญชีที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีระบบมาตรฐาน 12) ระบบการสื่อสารที่ทั่วถึงและหลากหลาย 13) การสนับสนุนภายนอก เช่น หน่วยงานรัฐและเอกชน แม้ยังไม่เพียงพอในด้านเครือข่ายการค้า 14) การใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า และ 15) การดำเนินงานที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม มีระบบจัดการของเสีย และส่งเสริมพลังงานสะอาด สรุปโดยรวม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถพัฒนาและเติบโตได้ หากมีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านงบประมาณ ทักษะ เทคโนโลยี การตลาด และการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง ในส่วนข้อเสนอแนะสำหรับ วิสาหกิจชุมชน 1) ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนควรเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าแล้วให้มีความหลากหลาย และสามารถตอบโจทย์ความต้องการของตลาดได้มากขึ้น เช่น การออกแบบลวดลายที่ทันสมัย การเลือกใช้วัสดุที่มี

คุณภาพสูง หรือการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เสริม เช่น กระเป๋าผ้า เสื้อผ้า หรือของตกแต่งบ้าน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังควรสร้างแบรนด์ของผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของชุมชน เพื่อสร้างความจดจำและดึงดูดลูกค้า และ 2) ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนควรมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าแล้วควรคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้วัสดุที่ยั่งยืนหรือกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เช่น การสร้างงาน การส่งเสริมการเรียนรู้ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในชุมชนเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับผู้ผลิตและประชาชนในพื้นที่ สำหรับภาครัฐ 1) หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน ควรมีการจัดอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการผลิต รวมทั้งการถ่ายทอดเทคนิคใหม่ ๆ และการใช้เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการผลิต เช่น การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการทอผ้า หรือการใช้โปรแกรมการออกแบบเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายมากขึ้น และ 2) หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน ควรมีการสร้างช่องทางการตลาดทั้งออนไลน์และออฟไลน์ เนื่องจากเป็นสิ่งสำคัญในการขยายตลาดให้กว้างขวางขึ้น เช่น การเปิดร้านค้าออนไลน์ การขายผ่านแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ การร่วมกิจกรรมแสดงสินค้า หรือการเข้าร่วมงานตลาดนัดหรือการแสดงสินค้าท้องถิ่น เพื่อสร้างการรับรู้ในวงกว้าง และสำหรับภาคเอกชน ผู้วิจัยเห็นว่าหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน ควรมีการสนับสนุนและเสริมสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรการตลาดท้องถิ่น หรือองค์กรที่ส่งเสริมการพัฒนาชุมชน เพื่อขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณ การฝึกอบรม หรือการเข้าถึงตลาดที่มีศักยภาพสูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติพงษ์ อุดมธีระ. (2561). การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เศรษฐกิจเพื่อการพัฒนา.
- ทักษญา สง่าโยธิน. (2560). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน. วารสารวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์บูรพาปริทัศน์, 12(2), 11-25.
- บพิตร บริบูรณ์กรม. (2558). รูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จในจังหวัดศรีสะเกษ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาท้องถิ่น.
- บุษบา หินเฑาะว์ และคณะ. (2566). การศึกษาแนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพทอผ้า กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกว้างท่าวัว ตำบลบ้านกว้าง อำเภอมะนัง จังหวัดพิษณุโลก. วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 5(1), 61-77.
- ปุนทริกา สุคนธสิงห์. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ: กรณีศึกษากลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์จากผ้าในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์. (2566). การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานราก. กองนโยบายและยุทธศาสตร์การค้าสินค้าเกษตร. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2567 จาก <https://tpso.go.th/document/2404-0000000003>

- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ. (2566). รายงานสรุปผลการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผ้าแล้วจังหวัด ศรีสะเกษ ปีงบประมาณ 2566. ศรีสะเกษ: กระทรวงมหาดไทย.
- _____. (2567ก). รายงานผลการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ ปี 2567 (ภาคต้น). ศรีสะเกษ: กระทรวงมหาดไทย.
- _____. (2567ข). รายงานผลการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ ปี 2567 (ภาคปลาย). ศรีสะเกษ: กระทรวงมหาดไทย.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580). เรียกใช้เมื่อ 19 พฤษภาคม 2567 จาก <https://www.nesdc.go.th>
- สุเทพ พันประสิทธิ์. (2559). การขยายผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน: บทเรียนสู่ความสำเร็จของชุมชนต้นแบบ เศรษฐกิจพอเพียงบ้านคลองหัวช้าง. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อริยชยา อุดลย์เดช และพรรณา ไวกกุล. (2558). ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเพาะเห็ดบ้านช่องโค้งเรื่องตำบล รังกาใหญ่ อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดนครราชสีมา. ใน การประชุมวิชาการแห่งชาติ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ครั้งที่ 9. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1997). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Journal of Educational Measurement*, 14(1), 15-22.